

Szlak Twierdzy Kraków

2012-02-15

Budowana przez 57 lat przez siły zbrojne Cesarstwa Austrii, a następnie Austro-Węgier - nie należy do zamartej przed ponad wiekiem zaborczej monarchii, lecz do nas - mieszkańców Krakowa XXI wieku. Powstała na osnowie fortyfikacji Tadeusza Kościuszki z 1794 roku i wałów Rzeczypospolitej Krakowskiej. Jej forty i koszary projektowali także polscy architekci i inżynierowie, jej garnizon stał się swoistą akademią dla późniejszych oficerów i żołnierzy odrodzonego Wojska Polskiego. Jej forty, wielkie zespoły koszarowe, magazyny, drogi i zieleń nie tyle wrosły w krajobraz miasta i jego okolic, co dosłownie je uformowały.

Od lat 70. XX wieku była odkrywana, jako cenny zespół historyczno-krajobrazowy przez specjalistów, historyków i miłośników. Ponad 40 lat od ukazania się pionierskiej monografii autorstwa profesora Janusza Bogdanowskiego, zatytułowanej "Warownie i zieleń Twierdzy Kraków", 15 lat po podjęciu przez Radę Miasta Krakowa pierwszej w kraju uchwały o zintegrowanej ochronie zespołu zabytkowego dawnej twierdzy - zespół ten zaczyna wracać do nowej służby - jako całość.

Gmina Miejska Kraków docenia niezwykle wartości owego tajemniczego "miasta w mieście" - ponad setki budowli, ponad 100 kilometrów fortecznych dróg i ponad 1000 hektarów fortecznej zieleni i terenów otwartych. To wartości historyczno-naukowe, wartości ostrzeżenia i refleksji nad historią oraz te najbardziej współczesne - ekologiczne, adaptacyjne; wartości dobrego przykładu - ich wykorzystania dla współczesnych, humanitarnych celów, wartości wspólne dla wszystkich środkowoeuropejskich fortec. Kraków jest spośród tych twierdz - największą.

Obejrzenie austriackich fortyfikacji Krakowa ułatwi oznakowany żółto-czarno-żółtymi znakami - szlak dawnej Twierdzy Kraków. Jeden z jego odcinków prowadzi od fortu "Mogiła" do Salwatora, drugi - na prawym brzegu Wisły - od fortu "Lasówka" do fortu "Św. Benedykt". Łączy poszczególne dzieła obronne prowadząc w dużej części wzdłuż historycznej, fortecznej drogi rokadowej.

Szlak, choć pomyślany jako pieszo-rowerowy, może być też w dużych częściach zwiedzany przez zmotoryzowanych, tym bardziej że do większości obiektów kierują informacyjne znaki drogowe. Z kolei piesi z konieczności pokonują szlak fragmentami, licząc się z tym, że odcinki dawnej drogi rokadowej stanowią dziś fragmenty krakowskich ulic lub podmiejskich dróg.

Upредить trzeba, że niektóre forty są dostępne, inne są zagospodarowane, toteż dostęp do nich jest możliwy za zgodą użytkownika, ale niektóre nie są do zwiedzania udostępnione.

Zagospodarowane forty pełnią różne funkcje. Na przykład, w fortach "Olszanica" (na zach. od Lasu Wolskiego) i "Grębałów" (przy ul. Kocmyrzowskiej) znajdziemy ośrodki jeździeckie. We wspomnianym forcie "Olszanica" działa też schronisko harcerskie.

Kilka fortów, niezbyt odległych od siebie, znajduje się w Nowej Hucie, np. forty "Batowice" na os. Złotego Wieku, "Mistrzejowice" nieopodal os. Piastów, a także forty "Krzyształowice" (miejsce martyrologii z lat II wojny światowej) i wspomniany

"Grębałów". Z kolei w pd. części miasta zainteresowanie budzą inne dzieła obronne, m.in. forty "Prokocim", "Rajsko" (z pięknym widokiem na Kraków), "Skotniki", a także jeden z najstarszych - fort artyleryjski "Św. Benedykt" na wzgórzu Lasoty (Krzemionki), dziś unikalny przykład fortyfikacji z połowy XIX w.

Kilka fortów tak jak Fort 52 "Borek" czy 52a "Jugowice" jest w trakcie remontu i niebawem otworzy się dla mieszkańców i turystów by spełniać nowe funkcje.

Rok 2022 r. będzie przełomowy jeżeli chodzi o rozwój dostępności obiektów Twierdzy Kraków do zwiedzania. Po zakończonym remoncie i modernizacji Fortu Nr 52a "Jugowice"/"Łapianka" swoją działalność rozpocznie Muzeum i Centrum Ruchu Harcerskiego. W ramach tej instytucji powstanie ciekawa ekspozycja dotycząca Twierdzy Kraków oraz historii obiektu, tj. Fortu nr 52a.

Nieopodal, kilkaset metrów dalej w kierunku zachodnim udostępniony do użytkowania na cele kulturalne zostanie Fort Nr 52 "Borek", w którym swoją działalność prowadzić będzie Klub Kultury Kliny oraz Biblioteka Polskiej Piosenki. Fort Nr 52 jest obiektem unikatowym, swoistą hybrydą kilku szkół oraz myśli fortyfikacyjnych. W ramach prac remontowych, które planowane są do zakończenia w 2021 r., na terenie obiektu oprócz pomieszczeń przeznaczonych dla działalności ww. instytucji kultury, powstanie ścieżka dydaktyczna dotycząca tematyki fortyfikacyjnej. W jednej z sal wykonana zostanie izba żołnierska z ekspozycją obiektów odnalezionych podczas prowadzonych prac remontowych. Ścieżka dydaktyczna poprowadzona zostanie po najciekawszych częściach obiektu, tj. poternie wału artylerii, kaponierach (zapola, barkowych oraz czołowej), poprzecznicach na wale artylerii oraz po wale piechoty.

W bezpośrednim pobliżu tych dwóch obiektów znajdują się Fort nr 51 1/2 „Swoszowice”, w którym Fundacja „Gloria Fortuibus” prowadzi Muzeum Spraw Wojskowych z ciekawą ekspozycją poświęconą w głównej mierze militariom. Od strony zachodniej natomiast znajdują się dla forty skotnickie, tj. Fort nr 52 1/2 S „Skotniki” – gdzie Fundacja „Pełna życia” będzie prowadzić ośrodek Hipoterapii ale również znajdzie się miejsce na sale dotyczącą historii tego obiektu oraz Fort nr 52 1/2N „Skotniki”, w którym mieści się prowadzone przez Uniwersytet Pedagogiczny – Centrum Dokumentacji Zsyłek i Wypędzeń. W 2022 r. powstanie więc na południu Krakowa zespół 5 użytkowanych Fortów z ciekawymi częściami ekspozycyjnymi, które będą możliwe do zwiedzania dla wszystkich chętnych osób.

[SZLAK TWIERDZY KRAKÓW](#)